

21 vragen aan...

21 vragen aan... Chris Julien

In zijn boek *Alledaags Activisme* valt klimaatfilosoof en XR activist Chris Julien met de deur in huis: we hebben een nieuw klimaat tijdperk betreden, en het aardsysteem zoals we het kennen zal onherroepelijk veranderen. Toch weet Julien naast de aanvankelijke somberheid en woede vooral een gevoel van strijdbaarheid op te wekken. Zijn doel: de lezer laten inzien dat mogelijkheden tot systeemverandering bestaan in het alledaagse leven. Hij vertelt over de eenzaamheid van activisten, het nut van fictie en Japans tuinieren.

Ronja Bloot
29 oktober 2024

© Desiré van den Berg

Wat was het leukste aan het schrijven van dit boek?

Het moment dat de structuur op zijn plek viel. De volgorde, de titels, alle delen van het geheel kwamen samen. Dat lukte bij dit boek vrij vroeg. Dan heb

je een beeld van het geheel en weet je wat je te doen staat. Je hebt niet de existentiële twijfel over waar je verhaal eindigt die je misschien ervaart bij het schrijven van fictie. De toon van het boek is heel analytisch, maar op een gevoelsmatige manier. Ik heb veel beeldspraak verweven in de theoretische materie. Het was wel lastig soms om niet te filosofisch of zweverig te worden, haha.

Hoe ziet u de rol van het individu in systeemverandering?

Er heerst een idee dat je als individu vooral verschil kan maken op huishoudelijk niveau: allemaal een recycle spreadsheet op de koelkast hangen en de eigen ecologische voetafdruk goed bijhouden. Verder mag je eens in de vier jaar naar het stemhokje, en de rest van de tijd moet je je bek houden. Dat is eigenlijk een heel paternalistisch, disciplinerend idee dat mensen al lange tijd machteloos maakt. Altijd de perfecte consument moeten spelen werkt afstompend, en de opgave om anderen continu te bekritisieren zakt onder zijn eigen zwaarte in elkaar. Maar samen initiatief nemen is veel lichter. De geboorte van nieuwe dingen geeft energie. Vanuit het alledaagse leven systeemverandering bereiken, door middel van gezamenlijke actie, is het allerbelangrijkst. Het is daarbij belangrijk om naar motiverende taal te zoeken. Wanneer je te veel containerbegrippen gebruikt die met links of rechts worden geassocieerd, ontglijp je de alledaagsheid en kom je in een soort meta laag terecht die om problemen draait die in de werkelijkheid misschien niet eens zo'n groot probleem vormen. In mijn boek heb ik actief geprobeerd dit soort taal te mijden.

Waar put u de meeste energie uit om door te gaan met actievoeren?

De momenten waarop je je verbindt met de schoonheid van het leven. Wanneer je een tijdje vergeet muziek te luisteren, en dan muziek op zet en denkt: *oh ja*, hier doe ik het voor. Of wanneer je in een heel verstild natuurgebied staat en een zilverreiger langs ziet vliegen. Om maar wat te noemen.

In uw boek schrijft u over het fenomeen dat mensen met zo'n 30% onderschatten hoeveel andere mensen zich zorgen maken om de klimaatcrisis. Waarom voelen veel mensen zich zo alleen in hun klimaatzorgen?

Klopt, veel mensen denken dat maar de helft van de mensen begaan is met de klimaatcrisis. In werkelijkheid maakt zo'n 80% van de mensen zich zorgen en wil goed beleid. 72% van de mensen uit G20 landen vindt dat ecocide een misdaad is; een grote meerderheid dus die vindt dat je de bak in moet als je de natuur sloopt. Ik denk dat het gebrek aan goed klimaatleiderschap een grote rol speelt in het gevoel van eenzaamheid. Als autoriteitsfiguren eerlijk zouden zijn, kwetsbaarheid zouden durven laten zien en een urgentiebesef zouden uitdragen, zouden veel mensen zich opgelucht voelen. Maar je wordt geridiculiseerd en meteen weggezet als doemdenker wanneer je aan de bel trekt en je gegronde zorgen uit. We worden *gegaslight* door de politiek. Daarnaast is het denk ik heel belangrijk om, in plaats van alleen individuele psychologische hulp te krijgen wanneer je in de knoop zit, op sociaal niveau met elkaar verdriet te verwerken en om te zetten in actie. We moeten collectieve processen vinden om samen betekenis te kunnen geven aan wat er gaande is.

Ervaat u veel haat of tegenspraak?

Dat valt erg mee. Ik heb volgens mij niet de persoonlijkheid om in de *real life* omgang veel heftigheid op te roepen. Daarbij moet wel gezegd worden dat ik als man opvallend minder haat krijg dan mijn vrouwelijke mede-activisten. Ik heb één een keer een mailtje gekregen met het advies zelfmoord te plegen, maar dat was dus eigenlijk een nog best vrijblijvende tip.

Als u zich geen zorgen had gemaakt om het klimaat, wat voor werk zou u dan gedaan willen hebben?

Ik zou nog steeds iets in de ecologische richting willen doen, zowel intellectueel als praktisch. Dat is wetenschappelijk toch een van de meest interessante domeinen nu, waar de meeste beweging in zit. Ik voel zoveel dankbaarheid dat ik deel uitmaak van dit leefsysteem. Het is fijn dat die verbinding tussen de wetenschap en de levende wereld langzaam hersteld wordt.

Zijn er individuen die u hebben geïnspireerd u in te zetten voor het klimaat?

Ik bewonder de klimaatwetenschapper Peter Kalmus om hoe eerlijk hij kan communiceren. Hij hanteert een soort toon van verslagenheid gebundeld met kracht die mij raakt. In mijn activisme kom ik ook steeds vaker op punten die hij eerder beschreef. Bijvoorbeeld dat hij tegen mensen zei: het spijt me zo dat ik dit moet vertellen, ik baal er echt van, maar de situatie is gewoon heel ernstig. Zeker sinds mijn boek uit is begrijp ik hoe vervelend het is om constant aan een groter publiek dat zware nieuws te moeten verkondigen. Ik voel me soms een beetje een arts die mensen moet vertellen dat ze ziek zijn. Er mag best meer erkenning komen voor de heftigheid van de situatie, en de mentale last van dit volledig tot je laten doordringen. En verder inspireren alle mensen die in actie komen mij, alle mede-activisten.

Voelt de klimaatstrijd voor u soms ook eenzaam?

Echt eenzaam valt wel mee, je staat nooit helemaal alleen. Maar het voelt wel vervreemdend dat zoveel mensen doorgaan met hun leven. Als je de graviteit van de klimaatcrisis eenmaal tot je door hebt laten dringen is het bijna ondenkbaar dat je zo onbezorgd verder kan. Dat beschrijf ik soms als de *boomercultuur*. Niet om een hele generatie weg te zetten, maar er zijn zoveel mensen die hun eigen leven leiden zonder naar de rest van de wereld om te kijken en 'gewoon willen kunnen blijven barbecueën'. Het voelt soms bijna als een relatiebreuk als mensen in je omgeving maar doorgaan alsof er niks aan de hand is. Maar bijvoorbeeld op de A12 voel je hoe belangrijk de verbinding en de betrokkenheid zijn, als antidote tegen de verbitterdheid en de woede. Een soort gezamenlijk gevoel van liefdesverdriet, maar ook een bron van kracht om verder te gaan.

Leest u nog fictie?

Vroeger was ik meer met de kunsten en de literatuur bezig. Met de slag naar klimaatactivisme is dat toch een beetje naar de achtergrond verdwenen. Ik

lees de afgelopen twintig jaar al continu veel theorie en filosofie. Er zit toch wel wat in dat de klimaatcrisis alles kapot relativiert, haha. Ik denk dat het klimaattijdperk ook gewoon een ander referentiekader nodig heeft. Een boel vormen van literatuur vind ik nog steeds mooi, maar voelen nu minder zinvol. Ze zijn veel met het 'ik' bezig en met vragen over zingeving die wat minder belangrijk worden als het leven vooral een kwestie van overleven wordt. Maar wanneer ik tijd heb, lees ik cli-fi (climate fiction) en feministische sci-fi. Dat is gewoon heel vermakelijk, maar ook verfrissend. En mijn *guilty pleasure* is toch wel space opera.

Is er nu nog wel plek voor kunst en literatuur?

Jawel, maar ik heb behoefte aan perspectieven die uit deze tijd komen. En niet altijd maar dat eurocentrische, uit een ondertussen grof achterhaalde Westers canon. Over 2000 jaar geschiedenis van Europa, en filosofie die begint bij Socrates en Plato. Het is zo zonde dat er zoveel denktradities worden uitgesloten die intellectueel en literair ontzettend waardevol zijn. Er moet plek zijn voor paden die klassieke kunstbegrippen op de helling zetten, daarmee zou je mij terug de Nederlandse letteren in kunnen lokken.

Lukt het nog om alle klimaatzorgen soms even los te laten?

Ik herinner mezelf er soms aan dat je niet de tijd kiest waarin je leeft. Op een gegeven moment moet je sommige dingen ook gewoon accepteren. Het werkt ook om jezelf soms een *boomerdagje* te gunnen en jezelf effectief te ontslaan van de zorgen. Het is belangrijk om af en toe een momentje te nemen om alle druk en stress te verdrijven. Het is bijna een soort ritueel, misschien moet ik er ook salie hout of zo bij gaan verbranden.

Wat is uw verborgen talent?

Ik ben een verborgen talent aan het ontwikkelen om te kunnen tuinieren, specifiek Japans tuinieren. De kunst is om minimalistisch in te grijpen op de wildernis waardoor het allemaal wat beter bij elkaar past. Om niet te proberen de plant te overmeesteren, maar wel te zorgen dat het net wat esthetischer wordt.

Wie van uw tijdgenoten wordt over honderd jaar nog steeds gelezen?

Anna Lowenhaupt Tsing. Zij is een antropologe die etnografieën schrijft over grote systemen. Haar boek *Mushroom at the End of the World* legt mondiale en kapitalistische productiesystemen bloot en dat heeft zulke grote literaire waarde. Ze bedrijft wetenschap vanuit liefde voor de dingen die ze beschrijft. Het klinkt misschien een beetje zoetsappig, maar het resultaat is verbluffend. Ik ben nu eerder werk van haar aan het lezen, *Friction*, over bosbehoud in Indonesië in de jaren 90. Dan denk je misschien *oh god*, dat is vast een stug boek, maar het is zo levendig geschreven met zulke diepe inzichten die zij moeiteloos uit de praktijk vist. Het heeft eigenlijk alles wat je in grote literatuur zoekt, maar tegelijkertijd ook analytische, filosofische, conceptuele diepgang. Een van de inzichten die me is bijgebleven is dat mensen elkaar niet hoeven te begrijpen om goed samen te kunnen werken.

Heeft u een favoriete dichter?

Tjebbe Hettinga was een Friese blinde dichter, hij dicht over het Friese landschap. Hij is echt verliefd op de schoonheid van die natuur. Friese taal leent zich ook wel voor de weidse omgevingen.

Welke schrijver zou u voor een diner uitnodigen?

Michel Foucault. Dat is een van de weinigen in wiens voetsporen ik probeer te treden. Hij heeft een soort Mona Lisa-achtige blik, alsof hij een groot geheim met zich meedraagt. Het lijkt me heel boeiend om met hem te praten, niet zozeer over filosofie, maar gewoon over onze beleving van de wereld en wat er nu allemaal gaande is.

Heeft u een favoriet seizoen?

Ik heb in ieder geval een favoriet *seizoensbegrip*. De Japanse Kō kalender heeft 72 seizoensbegrippen. Ik vind dat een heel mooi systeem. Het wijst op een heel ander tijdsbegrip; in plaats van een klok of menselijke kalender die zich aan de natuur opdringt, komt er een tijdsbesef voort uit de natuur. Die gemarkeerde seizoensmomenten hangen samen met momenten in de natuur: wanneer planten gaan bloeien, wanneer ze uitgebloeid zijn, of klaar voor de oogst, et cetera. Mijn favoriete seizoensbegrip - ik ben even de naam kwijt - is in de late lente, wanneer het ijsvrij wordt en wereld weer tot bloei komt.

Welke klassieker heeft u, tot uw grote schaamte, nooit gelezen?

Ik heb nog nooit iets van Virginia Woolf gelezen. Dan denk ik toch *oei*, wat ben ik eigenlijk een slechte feminist.

Camus of Houellebecq?

Dan toch Camus. Alhoewel Houellebecq me heeft geleerd dat hippies ook meelopers kunnen zijn, dat was wel heel waardevol (*grinnik*).

Murakami of Ishiguro?

Ishiguro.

Heeft u een lievelingsfilm?

The life aquatic van Wes Anderson is een van de weinige films die ik vaker gekeken heb. Die is zo vermakelijk en troostrijk.

Buiten of binnen?

Als stereotiepe activist sowieso buitenshuis.

Lees ook:

Dubbelinterview: Wijnand Duyvendak & Chris Julien

‘Dat we fucked zijn, het urgentiebesef, is nog niet doorgedrongen tot de politieke klasse’

Jaap Tielbeke 4 september 2024